

UTKAST

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring och temporär ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice samt om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring och temporär ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice ändras och att lagen om statsandel för kommunal basservice ändras.

År 2027 ska effekten av den indexhöjning av statsandelen för kommunal basservice minskas med 2,8 procentenheter som en del av åtgärderna för anpassning av statsfinanserna. Detta innebär en minskning på 93 miljoner euro i statsandelen för kommunal basservice från och med 2027. Minskningen genomförs genom att sänka statsandelsprocenten med 0,76 procentenheter jämfört med nivån 2026. Genomfört via statsandelsprocenten är effekten lika stor per invånare i alla kommuner.

Fördelningssättet på den minskning på 75 miljoner euro från statsandelen för kommunal basservice som har beslutats vara varaktigt från och med 2026 ska fortsätta i enlighet med det fördelningssätt som genomfördes 2026. Minskningen utgör en lika stor procentuell andel av statsandelen för basservicen i respektive kommun så att det sammanlagda beloppet av avdragen är 75 miljoner euro. Avdraget riktas dock inte till kommuner vars statsandel för basservice före avdraget är noll euro eller negativ.

Dessutom föreslås vissa ändringar av teknisk karaktär.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2027 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2027.

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering har det fastställts en broms på en procentenhet för indexhöjningen av statsandelen för kommunal basservice för 2024–2027. Regeringen beslutade i samband med ramförhandlingarna våren 2026 att nivån på indexbromsen av statsandelarna för kommunal basservice höjs till 2,8 procentenheter för 2027, vilket ökar minskningen av statsandelen med 60 miljoner euro. En minskning i statsandelen för 2027 som motsvarar en procentenhet är cirka 33 miljoner euro, så minskningens totala belopp stiger till sammanlagt 93 miljoner euro. Regeringen fastställde samtidigt hur minskningen ska genomföras. Minskningen av kommunernas statsandel genomförs så att minskningen per invånare är lika stor i euro.

Regeringen beslutade i samband med ramförhandlingarna 2025 att som en del av de nya anpassningsåtgärderna riktas en minskning på 75 miljoner euro till statsandelarna för kommunal basservice, det vill säga cirka 2 procent. Det fastställdes att minskningen genomförs temporärt 2026 så att minskningen inte ökar kommunernas relativa skillnader i statsandelarna, och att minskningen inte riktas till statsandelen för de kommuner vars statsandel för basservice är negativ. Avsikten var att beslut om det varaktiga inriktningssättet för minskningen skulle fattas i samband med den statsandelsreform som då var under beredning. I samband med ramförhandlingarna våren 2026 beslutade regeringen att det avdrag på 75 miljoner euro som nu är varaktigt fortsätter att inriktas från och med 2027 på det sätt som fastställdes vid ramförhandlingarna 2025 så att avdraget utgör en lika stor procentuell andel av statsandelen för basservicen i respektive kommun, och att avdraget riktas inte till statsandelen för de kommuner vars statsandel är negativ.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid finansministeriet. Avsikten är att propositionen ska fogas till den så kallade årliga ändringspropositionen till lagen om statsandel för kommunal basservice som lämnas hösten 2026.

En skriftlig remissbehandling av utkastet till proposition ordnades mellan den 30 juni och den 28 augusti 2022. Begäran om utlåtande skickades till de centrala ministerierna, kommunerna på det finländska fastlandet och Finlands Kommunförbund rf. Begäran om utlåtande publicerades i tjänsten utlåtande.fi, vilket innebär att vem som helst har haft möjlighet att yttra sig om utkastet till proposition.

Propositionen behandlades i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den x.x.2026.

Beredningsunderlaget till propositionen finns allmänt tillgängligt på adressen vm.fi/hankkeet under projektkod VM048:00/2026.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

I lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021, nedan *statsandelslagen*) föreskrivs det om statsandel som beviljas kommunerna för driftskostnaderna för de statsandelsåligganden som avses i 1 § i lagen. Som grunder för beräkningen av statsandelen för kommunal basservice används de kalkylerade kostnaderna för statsandelsåliggandena och grunderna för bestämmande av kommunens tilläggsdelar för fjärrort, på basis av självförsörjningsgrad i fråga om arbetsplatser, för främjande av välfärd och hälsa, för ökat invånarantal och för kommun inom samernas hembygdsområde.

Kommunen beviljas i statsandel för kostnaderna för ordnande av statsandelsåligganden ett belopp som fås genom att de kalkylerade kostnader som bestäms enligt 6–12 § i statsandelslagen räknas samman och den självfinansieringsandel för kommunen som avses i 21 § dras av från den erhållna summan. Till det belopp som fås på detta sätt läggs de i 13–17 § avsedda tilläggsdelarna för fjärrort, på basis av självförsörjningsgrad i fråga om arbetsplatser, för främjande av välfärd och hälsa, för ökat invånarantal samt för kommun inom samernas hembygdsområde. Beloppet av den statsandel för basservice som beviljas en kommun påverkas också av den utjämning av statsandelen på basis av skatteinkomsterna som det föreskrivs om i 4 kap. i statsandelslagen samt de tillägg som görs i statsandelen och om de avdrag som görs från den som det föreskrivs om i 5 kap.

Grundpriserna för de kalkylerade kostnaderna och för tilläggsdelarna fastställs årligen genom förordning av statsrådet. I grundpriserna för de kalkylerade kostnaderna beaktas de uppskattade förändringarna i statsandelsåliggandenas omfattning och art, de uppskattade förändringarna i kostnadsnivå och de justeringar som årligen görs för att justera kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. I grundpriserna för tilläggsdelarna beaktas de uppskattade förändringarna i kostnadsnivå.

År 2026 är kommunernas statsandel 25,72 procent av de kalkylerade kostnaderna och kommunernas självfinansieringsandel är 74,28 procent. Statsandelsprocenten anger hur de kalkylerade kostnaderna fördelas mellan staten och kommunerna på nationell nivå. Kommunens självfinansieringsandel per invånare är lika stor i alla kommuner. Kommunens självfinansieringsandel per invånare fås genom att addera alla kommuners kalkylerade kostnader enligt 6–12 § och från summan dra av en andel i enlighet med statsandelsprocenten och dividera det erhållna beloppet med antalet invånare i landet.

För de nya och mera omfattande statsandelsåligganden som påförs kommunerna är statsandelen 100 procent av de kalkylerade kostnaderna för de nya och mera omfattande åliggandena, om dessa inte minskas i motsvarande utsträckning. En förändring i omfattningen eller arten av statsandelsåliggandena beaktas om den följer av en lag eller förordning som gäller statsandelsåliggandet i fråga, av sådana föreskrifter från en statlig myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av statsbudgeten.

Förändringen i kostnadsnivå bestäms enligt prisindexet för kommunal basservice. Prisindexet grundar sig på förändringen i kostnadsnivå viktad med driftskostnaderna för undervisnings- och kulturverksamheten. Närmare bestämmelser om beräkning av prisindexet utfärdas genom förordning av statsrådet. I enlighet med regeringsprogrammet har indexjusteringen av statsandelen för kommunal basservice minskats med en procentenhet under åren 2024–2026. I praktiken har effekten av indexhöjningen till fullo förts till de kalkylerade kostnaderna och tilläggsdelarna. Den minskning som motsvarar en procentenhet har genomförts genom att sänka statsandelsprocenten i motsvarande grad.

Den höjning enligt prisindexet för basservice som görs i de kalkylerade kostnaderna för statsandelsåligganden och i tilläggsdelarna till statsandelen för 2026 är 3,5 procent, det vill säga cirka 403 miljoner euro. Av detta belopp riktas 292 miljoner euro till kommunernas självfinansieringsandel och resterande 111 miljoner euro till statsandelen. Av den del som hänför sig till statsandelen är den andel som motsvarar en procentenhet 32 miljoner euro, vilket har en effekt på 0,27 procentenheter på statsandelsprocenten för år 2026. Enligt regeringsprogrammet gäller indexbromsen på en procentenhet också år 2027, och vid ramförhandlingarna beslutades det att denna ska höjas till 2,8 procent år 2027.

Lagens 5 kap. innehåller bestämmelser om minskningar och öknings av statsandelen. Dessa är höjning av statsandelen enligt prövning (27 §) och minskning som gäller finansiering till en privat anordnare av grundläggande utbildning för inledande av verksamhet (28 §), där det belopp som motsvarar den totala finansieringen dras av från statsandelarna till alla kommuner så att det är lika stort per invånare i alla kommuner. Lagens 29 § innehåller bestämmelser om minskning av statsandelen för kommunal basservice med det belopp av grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen. Lagens 5 kap. innehåller också bestämmelser om inrättandet av välfärdsområden och begränsningen av de ekonomiska konsekvenserna av överföringen av organiseringsansvaret 2023 (30 §), om med den ovannämnda reformen anknuten utjämnning av ändringen i statsandelssystemet (31 §) och om ersättning för kommunens utvidgade finansieringsansvar för arbetslöshetsförmåner (31 a §).

I lagen finns det dessutom bestämmelser om temporära minskningar och öknings av statsandelen till kommunerna. År 2024 ökades statsandelen för kommunal basservice med 34,70 euro per invånare till följd av justeringen för 2024 av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet. I anslutning till detta minskas statsandelen för kommunal basservice med 64 miljoner euro åren 2025–2027. År 2026 är den ovan avsedda minskningen 11,42 euro per invånare.

År 2026 dras från statsandelen för kommunal basservice av 3,89 euro per invånare som en sparåtgärd inom statsfinanserna. Dessutom minskas den statsandel som betalas till kommunen temporärt med 2,09 procent år 2026 med stöd av den gällande bestämmelsen. Minskningen av statsandelen riktas inte till de kommuner där statsandelen för basservicen är noll euro eller mindre. Med minskningen genomförs den minskning på 75 miljoner euro i statsandelen för kommunal basservice som regeringen beslutade om vid ramförhandlingarna våren 2025, och den är en del av anpassningsåtgärderna för statsfinanserna. En minskning som är procentuellt sett lika stor minskar statsandelen för basservice för alla kommuner med samma proportionella andel med undantag för de kommuner vars statsandel för basservice är negativ före minskningen. Till följd av det relativa avdragssättet varierar minskningens belopp per invånare från kommun till kommun. Minskningen är störst i de kommuner som får mest statsandelar i euro och minst i de kommuner som får minst statsandel. I praktiken varierar minskningen från noll till 50 euro per invånare år 2026. Vid ramförhandlingarna våren 2026 beslutade regeringen att det relativa sättet att genomföra minskningen på 75 miljoner euro ska tillämpas tills vidare.

Lägesbild av den kommunala ekonomin

Enligt det kommunekonomiprogram som utarbetades våren 2026 fortsatte den kommunala ekonomin att försämrats ytterligare 2025, men situationen var dock bättre än vad som tidigare bedömdes utifrån kommunernas budgetar. Den försämrade kommunala ekonomin berodde på en kraftig ökning av verksamhetsutgifterna, särskilt understöd och köp av tjänster, samt på en svag minskning av skatteinkomsterna. Bakom förändringarna låg bland annat överföringen av finansierings- och organiseringsansvaret för arbetskrafts- och näringsstjänsterna (AN-tjänsterna) till

kommunerna, vilket vid en realisering av konjunkturrisken ökade kommunernas verksamhetsutgifter avsevärt år 2025. Ändringarna i åliggandena återspeglades också i högre statsandelar.

Kommunernas sammanlagda årsbidrag minskade med cirka 420 miljoner euro jämfört med föregående år och uppgick till 3,2 miljarder euro. Räkenskapsperiodens resultat försvagades men förblev trots det positivt och uppgick till 0,75 miljarder euro. Resultatet stärktes av överlåtelsevinster från egendom i enskilda kommuner. Investeringsnivån förblev, liksom året innan, relativt hög och kommunernas lånestock ökade med 830 miljoner euro. Sett till kommunstorleksgrupp försämrades årsbidraget i alla andra kommunstorleksgrupper utom i små kommuner med färre än 2 000 invånare, där årsbidraget låg kvar på föregående års nivå. Räkenskapsperiodens resultat försämrades mest i kommunstorleksgruppen med 100 000–300 000 invånare, där samtliga kommuner redovisade ett negativt resultat. Antalet kommuner med negativt årsbidrag var endast åtta, jämfört med 14 år 2024.

Bedömningen av läget inom den kommunala ekonomin grundar sig på de bokslutsprognoser för år 2025 som kommunerna och samkommunerna på det finländska fastlandet rapporterat till Statskontoret och som publicerades i början av februari 2026.

Läget inom den kommunala ekonomin förutspås förbli utmanande under de närmaste åren. Obalansen i ekonomin påverkas i synnerhet av ökade omkostnader, en hög investeringsnivå och avdrag i statsandelarna. Omkostnaderna inom den kommunala ekonomin ökar huvudsakligen på grund av stigande priser. Särskilt löneuppgörelserna för den kommunala sektorn höjer arbetskraftskostnaderna inom den personalintensiva sektorn. Den ökade tillväxten i skatteinkomsterna stärker årsbidraget under de kommande åren, men den interna finansieringen räcker dock inte till för att täcka investeringarna, och kassaflödet från verksamheten och investeringarna förutspås vara negativt under de kommande åren.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att genomföra de anpassningsåtgärder för statsfinanserna som regeringen beslutat om och som görs i statsandelen för kommunal basservice. Dessa åtgärder är en begränsning av effekten av indexjusteringen i statsandelen för basservice med 2,8 procentenheter år 2027 samt en minskning på 75 miljoner euro som har beslutats vara permanent. Målet är att fortsätta tillämpa det fördelningssätt för minskningen på 75 miljoner euro i enlighet med det fördelningssätt som tillämpades 2026, så att minskningen inte ökar de relativa skillnaderna mellan kommunerna i fråga om statsandelarna för basservice, och så att beloppet av negativa statsandelar inte heller ökar i de kommuner vars statsandel för basservice är negativ före minskningen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I statsandelen för kommunal basservice görs i enlighet med beslutet vid ramförhandlingarna en minskning som motsvarar en indexförhöjning på 2,8 procentenheter. Den höjning enligt prisindexet för basservice som görs i de kalkylerade kostnaderna för statsandelsåligganden och i tilläggsdelarna till statsandelen år 2027 är 3,5 procent, det vill säga cirka 423 miljoner euro. Av detta belopp riktas 304 miljoner euro till kommunernas självfinansieringsandel och resterande 117 miljoner euro till statsandelen. Av den del som hänför sig till statsandelen motsvarar 2,8 procentenheter en summa på 93 miljoner euro. Detta innebär att för att genomföra minskningen, sänks statsandelsprocenten med 0,76 procentenheter jämfört med den gällande

statsandelsprocenten. Minskningen genomförs via statsandelsprocenten, eftersom minskningen till sin natur är avsedd att vara permanent.

Det fördelningssätt som också i fortsättningen tillämpas för den minskning på 75 miljoner euro som från och med 2026 är avsedd att vara permanent är att minskningen procentuellt utgör en lika stor andel av statsandelen för basservicen i respektive kommun. Minskningen av statsandelen ska inte heller i fortsättningen riktas till de kommuner där statsandelen för basservicen är noll euro eller mindre (negativ). Minskningens fördelningssätt motsvarar det fördelningssätt som genomfördes 2026.

Dessutom görs det tekniska ändringar i statsandelslagen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för statsfinanserna

Den föreslagna minskningen av indexhöjningen som en del av anpassningsåtgärderna för statsfinanserna minskar statsandelen för kommunal basservice med 93 miljoner euro. Detta innebär ett motsvarande minskat anslagsbehov under moment 28.90.30 för statsandel till kommunerna för ordnande av basservicen. De övriga föreslagna ändringarna påverkar inte statsfinanserna.

4.2.2 Konsekvenser för den kommunala ekonomin

Statsandelen för kommunal basservice för 2027 är utan den minskning som beror på minskningen av indexhöjningen cirka 3,577 miljarder euro. Minskningen av indexhöjningen med 2,8 procentenheter minskar beloppet av statsandelen för kommunal basservice med 93 miljoner euro, vilket innebär en minskning på cirka tre procent i statsandelen för kommunal basservice. Efter minskningen är beloppet av statsandelen för kommunal basservice cirka 3,484 miljarder euro. Eftersom minskningen genomförs genom att sänka statsandelsprocenten med 0,76 procentenheter, är minskningen i euro per invånare lika stor i varje kommun (16,62 euro).

Minskningen på 75 miljoner euro genomförs i sin tur genom att minska statsandelen för kommunal basservice med en lika stor procentuell andel så att minskningens inverkan i euro årligen är 75 miljoner euro. I praktiken innebär detta att minskningen av statsandelen relativt sett utgör en lika stor andel av kommunernas statsandel för kommunal basservice för alla kommuner. År 2027 är minskningen cirka 2,1 procent (2,09 procent år 2026). Sättet att genomföra minskningen motsvarar det som genomfördes 2026, och således har propositionen inte en direkt inverkan på hur statsandelen för basservice bestäms kommunvis. På grund av att besparingen bestäms i procent kan effekten i euro dock variera från år till år, eftersom det totala beloppet av kommunens statsandel påverkas av bland annat uppdateringar av statistiken, indexjusteringar och ändringar i åliggandena, vilka orsakar årliga variationer i statsandelen. Från 2026 till 2027 är variationen i statsandelen som orsakas av minskningen som mest mellan -3 euro per invånare och +4 euro per invånare.

Den minskning som föranleds av den minskade indexhöjningen försvagar den kommunala ekonomin med 93 miljoner jämfört med 2026. Effekterna av minskningen av statsandelen på kommunernas ekonomi kan beskrivas med hjälp av det kalkylerade höjningstrycket på kommunal-skattesatsen. På nationell nivå är höjningstrycket cirka 0,06 procentenheter. Betraktat enligt kommunstorleksgrupp riktas ett större höjningstryck mot kommungrupper med färre än 5 000 invånare (0,09 procentenheter) och är på motsvarande sätt mindre i de största städerna med över 300 000 invånare (0,05 procentenheter). Vid kommunspecifik granskning är den föreslagna ändringens inverkan på det kalkylerade höjningstrycket på skattesatsen som högst 0,12

procentenheter och som minst 0,03 procentenheter. Om alla kommuner reagerar på anpassningsbehovet genom att höja skattesatsen, kan kommunalskattesatsernas variationsintervall öka. År 2026 är den högsta kommunalskattesatsen 10,90 procent och den lägsta 4,70 procent. I och med det kalkylerade höjningstrycket är den högsta kommunalskattesatsen genom den föreslagna ändringen 10,99 procent och den lägsta 4,73. Variationsintervallet ökar således från 6,20 procent till 6,25 procent.

Höjningstrycket kan bedömas vara skäligt med tanke på anpassningstrycket inom den kommunala ekonomin. Kommunerna kan anpassa sin ekonomi bland annat genom att minska utgifterna eller höja skattesatsen. Ur enskilda kommuners synvinkel måste man dock beakta att en del av kommunerna har en betydande obalans mellan inkomster och utgifter i sin ekonomi och att kommunerna kan ha varit tvungna att anpassa sin ekonomi redan innan de föreslagna minskningarna. Då kan det vara utmanande att hitta nya sätt att anpassa utgifterna och det kan redan tidigare finnas ett höjningstryck på kommunalskattesatsen.

5 Alternativa handlingsvägar

I denna proposition föreslås det att fördelningssättet i fråga om den minskning på 75 miljoner som är avsedd att vara permanent också i fortsättningen ska motsvara det som tillämpas i fråga om den minskning som har genomförts temporärt 2026. Det föreslagna fördelningssättet avviker från etablerad praxis.

I stället för det procentuella fördelningssättet vore det möjligt att genomföra minskningen i enlighet med etablerad praxis genom att sänka statsandelsprocenten. Omräknat till statsandelsprocent skulle detta innebära att statsandelsprocenten sänks med 0,61 procentenheter. Effekten av en sänkning av statsandelsprocenten skulle då vara 13,34 euro per invånare i alla kommuner. Effekten skulle också gälla kommuner med en negativ statsandel.

En besparing med ett lika stort belopp per invånare skulle innebära att minskningen riktas i enlighet med kommunens invånarantal. Ju fler invånare en kommun har, desto större skulle det totala beloppet av minskningen i statsandelen för kommunal basservice bli. Det föreslagna procentuella avdragssättet utgör däremot en relativt lika stor andel av statsandelen för basservice för alla kommuner, men det kan per invånare bli större i kommuner med mindre invånarantal än i kommuner med större invånarantal.

Jämfört med det procentuella fördelningssättet av minskningen varierar de kommunspecifika konsekvenserna mellan -13 och 37 euro per invånare. Omvandlat till ett kalkylerat förändringstryck på kommunalskattesatsen, varierar konsekvenserna mellan 0,1 procentenheter och -0,2 procentenheter. Ett alternativt fördelningssätt skulle vara förmånligare i synnerhet för sådana kommuner där andelen personer under 16 år och de kalkylerade kostnaderna är större än genomsnittet. Det alternativa sättet att genomföra minskningen skulle öka skillnaden mellan den lägsta och den högsta kommunalskattesatsen en aning (0,06 procentenheter).

Vid ramförhandlingarna fastställde regeringen i detalj hur besparingen ska genomföras. Ett fördelningssätt i enlighet med etablerad praxis skulle inte ha uppfyllt inte regeringens riktlinje.

6 Remissvar

7 Specialmotivering

1 §. Tillämpningsområde. I 1 mom. i paragrafen föreskrivs det om de statsandelsåligganden vars driftskostnader det beviljas statsandel för. Det föreslås tekniska ändringar i förteckningen över lagar i momentet.

Författningsnumret på livsmedelslagen i 11 punkten och författningsnumret på veterinärvårdslagen i 14 punkten ändras så att de motsvarar de gällande lagarna.

I den finska språkdräkten ändras hänvisningen till 3 § i barnskyddslagen i momentets 17 punkt till en hänvisning till 3 a § i barnskyddslagen. I 3 § i den lagen finns inga bestämmelser om kommunens uppgifter. Av specialmotiveringen till regeringens proposition (RP 241/2020 rd) framgår att avsikten har varit att hänvisa till 3 a §, där det föreskrivs om förebyggande barnskydd, vilket utöver välfärdsområdet ska tillhandahållas av kommunen. Den föreslagna ändringen gäller endast den finska ordalydelsen i lagen.

Momentets 18 punkt upphävs. Lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) har ersatts med den nya lagen om funktionshindersservice (675/2023). I den nya lagen föreskrivs det inte om kommunernas uppgifter.

2 §. Undantag från tillämpningsområdet. I 3 mom. görs en teknisk ändring så att en hänvisning till 1 mom. 3 punkten stryks, eftersom den punkten redan tidigare har upphävts.

32 a §. Avdrag från statsandelarna för kommunal basservice från och med finansåret 2027. Paragrafen ändras så att den gäller tills vidare. Det gällande fördelningssättet för minskningen fortsätter att tillämpas från och med 2027. Ändringar som följer av detta görs i paragrafen och dess rubrik. Minskningens exakta procentandel kan inte fastställas på förhand för kommande år, och därför fastställs den årligen så att minskningen av statsandelen för basservice är 75 miljoner euro på nationell nivå.

Den föreslagna minskningen ska beräknas på statsandelen för kommunal basservice, som beräknas enligt 5 § i statsandelslagen med beaktande av utjämningen av statsandelen på basis av skatteinkomsterna enligt 4 kap. i den lagen och de tillägg och övriga avdrag som avses i 5 kap. Som tillägg beaktas dock inte den höjning av statsandelen enligt prövning som avses i 27 §. Från den statsandel för basservice för varje kommun som bestäms på det sätt som avses ovan görs ett avdrag vars procentuella andel är lika stor i alla kommuner. Vid beräkningen av den procentuella andelen för minskningen beaktas dock inte statsandelen för basservice för de kommuner som bestäms på det sätt som avses ovan, om statsandelen före minskningen är noll euro eller mindre. Minskningen görs i likhet med nuläget inte heller i dessa kommuners statsandelar. Minskningen ökar därmed inte beloppet av den negativa statsandelen. Om statsandelen för kommunal basservice innan minskningen är över noll euro, görs minskningen, även om den leder till att statsandelen för kommunal basservice efter minskningen är negativ.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2027.

9 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2027. Det föreslås att den behandlas i samband med budgetpropositionen.

Den föreslagna minskningen av effekten av indexhöjningen minskar anslagsbehovet med 93 miljoner euro under moment 28.90.30 för statsandel till kommunerna för ordnande av basservice.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas enligt 121 § 2 mom. i grundlagen genom lag. Grundlagsutskottet har betonat att när bestämmelser om kommunernas uppgifter införs, gäller det att samtidigt se till att kommunerna i enlighet med finansieringsprincipen har faktiska möjligheter att klara av dem (se till exempel GrUU 69/2022 rd, stycke 3, GrUU 17/2021 rd, stycke 62, GrUU 16/2014 rd, s. 2 och de utlåtanden som nämns där). Utskottet påpekar att eftersom självstyrelsen är skyddad i grundlagen får kommunerna inte påföras uppgifter som medför så stora kostnader att de försämrar kommunernas verksamhetsvillkor på ett sätt som äventyrar deras möjligheter att självständigt bestämma om ekonomin och därmed också om förvaltningen (se till exempel GrUU 69/2022 rd, stycke 3, GrUU 17/2021 rd, stycke 62, GrUU 41/2014 rd, s. 3/II och GrUU 50/2005 rd, s. 2). Finansieringsprincipen ingår också i artikel 9.2 i europeiska stadgan om lokal självstyrelse. Enligt den artikeln ska de lokala myndigheternas ekonomiska resurser motsvara de uppgifter som tilldelats dem i grundlag och annan lag.

Kommunernas beskattningsrätt har av hävd ansetts höra till de viktigaste elementen i den kommunala självstyrelsen (GrUB 10/1998 rd, s. 35). Substansen i beskattningsrätten är att den ska spela en reell roll för kommunernas möjligheter att självständigt bestämma över sin ekonomi (GrUU 16/2014 rd, s. 2/II–3/I, GrUU 12/2011 rd, s. 2/II, GrUU 29/2009 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet har ansett att statsandelssystemet är betydelsefullt också med avseende på 6 § i grundlagen eftersom det främjar regional jämlikhet. Systemet ska jämna ut skillnader som beror på kommunernas kostnader för och behov av basservice och därigenom främja en jämlik behandling av invånarna i kommuner med olika närings- och befolkningsstruktur och deras faktiska möjligheter att få tjänster som är nödvändiga med tanke på deras grundläggande fri- och rättigheter (GrUU 69/2022 rd, stycke 4, GrUU 16/2014 rd, s. 2/I, GrUU 34/2013 rd, s. 2/I, GrUU 29/2009 rd, s. 2/I, jfr GrUU 37/2006 rd, s. 2–3). Utskottet framhåller att lagstiftaren emellertid har en mycket bred prövningsrätt när den föreskriver om ändringar i statsandelssystemet också när ändringarna har stor effekt på enskilda kommuners statsandel (GrUU 69/2022 rd, stycke 4, GrUU 40/2014 rd, s. 3 och GrUU 16/2014 rd, s. 4). Utskottet anser dessutom att det med avseende på den grundlagstryggade finansieringsprincipen inte räcker med att bedöma hur den uppfylls sammantaget inom hela den kommunala sektorn, eftersom medborgarnas självstyrelse är skyddad i varje kommun. Konsekvenserna ska således bedömas också med avseende på situationen i enskilda kommuner (GrUU 69/2022 rd, stycke 4, GrUU 40/2014 rd, s. 3, GrUU 16/2014 rd, s. 3 och GrUU 41/2002 rd, s. 2).

Den minskning av indexhöjningen med 2,8 procentenheter som föreslås i propositionen minskar statsandelen för kommunal basservice med 93 miljoner euro, utan att minskningen medför motsvarande ändringar i alligganden. Det är således fråga om en minskning av statsandelen som ändrar kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna jämfört med 2026. Det kommunspecifika höjningstrycket på kommunalskattesatsen till följd av minskningen av statsandelen har kalkylerat till som lägst 0,03 procentenheter och som högst 0,12 procentenheter. Om kommunerna anpassar sin ekonomi enbart genom att höja skattesatsen, ökar minskningen av statsandelen skillnaden mellan kommunalskattesatserna med 0,05 procentenheter. Anpassningstrycket som beror på minskningen av statsandelen bedöms således inte bli problematisk med hänsyn till grundlagen, även med beaktande av anpassningstrycket på statsfinanserna.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag

1.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring och temporär ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring och temporär ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (1357/2025) som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 1 § 1 mom. 18 punkten, och
ändras 1 § 1 mom. 11 och 14 punkten och den finska språkläroingen i 1 § 1 mom. 17 punkten, 2 § 3 mom. och 32 a §, av dem 32 a § sådan den lyder i lag 1357/2025, som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på statsandel som beviljas för driftskostnaderna i fråga om sådana av kommunernas uppgifter (*statsandelsåliggande*) som det föreskrivs om i

11) livsmedelslagen (297/2021),

14) veterinärvårdslagen (285/2023),

17) 3 a och 12 § i barnskyddslagen (417/2007),

2 §

Undantag från tillämpningsområdet

Finansiering som utifrån de uppgifter som avses i 1 mom. 5 punkten och 2 mom. i denna paragraf samt i 46 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning beviljas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet beaktas i den statsandelsprocent som avses i 21 § i denna lag.

32 a §

Avdrag från statsandelarna för kommunal basservice från och med finansåret 2027

Från statsandelen för kommunal basservice dras 75 miljoner euro av från och med 2027 så att avdraget utgör en lika stor procentuell andel av statsandelen för basservicen i respektive kommun. Vid beräkningen av avdraget beaktas inte den höjning av statsandelen enligt prövning som avses i 27 § och inte heller statsandelen för de kommuner vars ovan avsedda statsandel för basservice före det avdrag som avses i denna paragraf är 0 euro eller mindre. Något avdrag görs inte heller från statsandelen för de kommuner som avses ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Förnamn Efternamn

..minister Förnamn Efternamn

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 1 § 1 mom. 18 punkten,
och
ändras 1 § 1 mom. 11 och 14 punkten och den finska språkläkten i 1 § 1 mom. 17 punkten,
2 § 3 mom. och 32 a §, av dem 32 a § sådan den lyder i lag 1357/2025, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om beviljande av statsandel för kommunens uppgifter (*statsandelsåliggande*) som det föreskrivs om i

I denna lag föreskrivs det om beviljande av statsandel för kommunens uppgifter (*statsandelsåliggande*) som det föreskrivs om i

11) livsmedelslagen (23/2006),

11) livsmedelslagen (297/2021),

14) veterinärvårdslagen (765/2009),

14) veterinärvårdslagen (285/2023),

17) 3 a och 12 § i barnskyddslagen (417/2007),

17) 3 a och 12 § i barnskyddslagen (417/2007),

18) 6, 7, 12 och 13 § i lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

2 §

2 §

Undantag från tillämpningsområdet

Undantag från tillämpningsområdet

Finansiering som utifrån de uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 5 punkten och 2 mom. i denna paragraf samt i 46 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning beviljas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet beaktas i den statsandelsprocent som avses i 21 § i denna lag.

Finansiering som utifrån de uppgifter som avses i 1 mom. 5 punkten och 2 mom. i denna paragraf samt i 46 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning beviljas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet beaktas i den statsandelsprocent som avses i 21 § i denna lag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

32 a §

*Avdrag från statsandelarna till kommunerna
2026*

Från den i denna lag avsedda statsandelen för kommunal basservice som betalas till kommunerna 2026 dras av en andel som motsvarar 2,09 procent av den statsandel som staten betalar för kommunal basservice. Något avdrag görs inte, om statsandelen för kommunal basservice är 0 euro eller mindre.

32 a §

*Avdrag från statsandelarna **för kommunal basservice från och med finansåret 2027***

Från statsandelen för kommunal basservice dras 75 miljoner euro av från och med 2027 så att avdraget utgör en lika stor procentuell andel av statsandelen för basservicen i respektive kommun. Vid beräkningen av avdraget beaktas inte den höjning av statsandelen enligt prövning som avses i 27 § och inte heller statsandelen för de kommuner vars ovan avsedda statsandel för basservice före det avdrag som avses i denna paragraf är 0 euro eller mindre. Något avdrag görs inte heller från statsandelen för de kommuner som avses ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .